



สมชัย สุวรรณบรรณ\*

# สื่อสาธารณะ ไม่ใช่ (แค่) สถานีโทรทัศน์



“สิ่งที่ปกป้องถึงสาระความเป็นสื่อสาธารณะ คือการทำงานตามคตินิยม มาตรฐาน และวินัย ของสื่อฯ ที่มีผลประโยชน์สาธารณะเป็นธงนำ และที่สำคัญ ต้องเป็นอิสระจากอำนาจรัฐและกลไกตลาด”

ภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดหายนะและโศกนาฏกรรมในญี่ปุ่นเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๔ ทำให้ประชาชนในหลายประเทศแสดงความชื่นชมในความมีระเบียบวินัยและลักษณะพิเศษของคนญี่ปุ่น

แต่ความจริงยังมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือการทำหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์ (Nippon Hōsō Kyōkai) ซึ่งเป็นสื่อสาธารณะของญี่ปุ่น ได้แสดงบทบาทตามคตินิยมและมาตรฐาน (value and standard) ของความเป็นสื่อสาธารณะ ที่รายงานข่าวได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่องที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่เพิ่มเติมอารมณ์ให้เกิดความตื่นตระหนก อึกทึก หรือตื่นเต้นโกลาหล ที่สำคัญ ไม่ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิส่วนบุคคลของผู้เคราะห์ร้าย

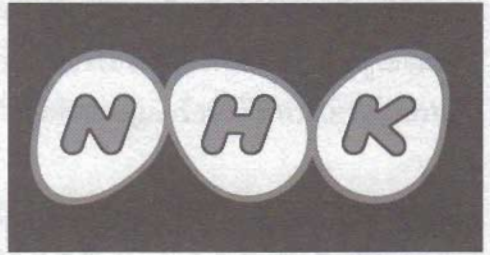
สิ่งที่ปกป้องถึงสาระความเป็นสื่อสาธารณะ คือการทำงานตามคตินิยม มาตรฐาน และวินัย ของสื่อฯ ที่มีผลประโยชน์สาธารณะเป็นธงนำ และที่สำคัญ ต้องเป็นอิสระจากอำนาจรัฐและกลไกตลาด โดยเนื้อหาสาระ และรูปแบบที่ปรากฏหน้าจอก็แสดงให้เห็นความแตกต่างที่เป็นลักษณะของความเป็นสื่อสาธารณะ ยกตัวอย่าง

\* กรรมการนโยบายด้านสื่อสารมวลชน องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย อดีตหัวหน้าแผนกภาษาไทย และ อดีตหัวหน้าแผนกภาษาพม่า BBC World Service, London



เช่น คนที่ทำหน้าที่สื่อสาร พิงระวังมิให้อัดตาหรือตัวตนคนส่งสาร (messenger) บดบังเนื้อหาสาระ(message) ที่ตนกำลังสื่อสาร เป็นต้น

สื่อวิทยุและโทรทัศน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้อำนาจรัฐและอีกส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้กลไกตลาดมาช้านาน ย่อมทำให้สังคมไทยถูกรอบงำจากผู้มีอำนาจที่หมุนเวียนเปลี่ยนหน้ากันมา และจากกลุ่มธุรกิจที่ทำการค้าภายใต้กลไกตลาด มากกว่าผลประโยชน์ของผู้บริโภค จนเกิดมีกลุ่มประชาชนเรียกร้องให้ก่อตั้งสื่อสาธารณะที่เป็นอิสระอย่างแท้จริงขึ้นมา



ความจริงเป็นเรื่องไม่ผิดกติกาอะไร ที่สังคมจะมีสื่อทำงานภายใต้อำนาจการเมือง หรือกลไกตลาดหลายประเทศทั่วโลกก็มีสื่อฯ อย่างนี้ เพราะเราอยู่ในโลกทุนนิยม และมีนักการเมืองบริหารประเทศ

แต่สังคมที่มีสื่อสาธารณะ ได้แสดงให้เห็นว่ามีประโยชน์ตรงที่ทำให้เกิดการคัดค้านกับสื่อฯ รัฐและตลาด เปิดให้ประชาชนมีทางเลือกในการบริโภคข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และความบันเทิงที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์จากการค้าหากำไร หรือการใช้อำนาจรัฐที่ปราศจากการตรวจสอบ

สื่อสาธารณะถือว่าผู้ชมผู้ฟังเป็น ‘พลเมือง’ ไม่ใช่แค่ ‘ผู้บริโภค’

ผลงานผ่านมาก็พิสูจน์ได้ว่าในประเทศที่มีสื่อสาธารณะที่เข้มแข็ง โดยภาพรวมแล้วประชาชนในประเทศนั้น จะมีอำนาจต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่า อีกทั้งกระบวนการตรวจสอบผู้รับผิดชอบที่ใช้คำภาษาอังกฤษว่า accountability จะมีความศักดิ์สิทธิ์ มากกว่าในประเทศที่ไร้สื่อสาธารณะ

ขณะนี้ หลายประเทศที่หลุดพ้นจากระบบอำนาจนิยมเช่นอัฟริกาใต้ หรือบางประเทศที่หลุดพ้นจากสหภาพโซเวียต พยายามก่อตั้งสื่อสาธารณะขึ้นมาเพื่อเสริมพลังของประชาธิปไตย และเพิ่มอำนาจต่อรองของประชาชน แน่ละ อาจจะมีนักการเมืองบางคนที่ไม่สนับสนุน เพราะมักจะคิดกันอย่างผิด ๆ ว่าการควบคุมสื่อฯ เป็นวิธีการเพิ่มอำนาจของตนและพวกพ้อง

หลังจากพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) มีผลบังคับใช้เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๑ ก็ให้เกิดมีคำถามมากมายว่าสื่อสาธารณะคืออะไร กันแน่

มีคำอธิบายที่แตกต่างหลากหลาย แล้วแต่จินตนาการของผู้ให้คำอธิบาย ไม่มีอะไรผิดหมดหรือถูกหมด มีความสับสนพอสมควร และผู้เขียนอาจจะเพิ่มความสับสนให้มากขึ้นอีก ด้วยคำอธิบายที่ว่า สื่อสาธารณะไม่ใช่ (แค่) สถานีโทรทัศน์ ทั้งนี้ โดยเฉพาะนัยยะความเป็นสถานีโทรทัศน์ในบริบทของอุตสาหกรรมสื่อในประเทศไทยปัจจุบัน

ขณะนี้ประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์มากมายอยู่แล้ว ทั้งในรูปแบบออกอากาศฟรีทีวีและผ่านช่องทางอื่น ๆ อีกนับร้อย ๆ สถานี ไม่จำเป็นต้องลงทุนออกเป็นกฎหมายเพิ่มอีกหนึ่งช่อง แต่เมื่อออกแรงมากจนถึงขนาดตราเป็นพระราชบัญญัติแล้ว ก็ต้องมีอะไรมากกว่าเป็นแค่สถานีโทรทัศน์อีกแห่งหนึ่ง

## สื่อสาธารณะเป็นสถาบันทางสังคม

ความคาดหวังของสังคมคือการก่อตั้งสื่อสาธารณะซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างไปจากเพียงแค่สถานีโทรทัศน์อย่างที่เราได้อยู่แล้ว หากต้องเป็น ‘สถาบันทางสังคม’ ที่ใช้คลื่นและเครื่องมือสื่อสารหลายรูปแบบของตนเอง เพื่อดำเนินภารกิจเสริมสร้างมาตรฐานการดำเนินชีวิตของประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้แก่พลเมือง และความไพสุณย์ของสังคม (enriching peoples' life) ด้วยการทำภารกิจตามคตินิยมและมาตรฐานของความเป็นสื่อเพื่อสาธารณะ (public service ethos) ในลักษณะเช่นเดียวกับ NHK ในญี่ปุ่น BBC (British Broadcasting Corporation) ของอังกฤษหรือ PSB (Public Service Broadcasting) ในอเมริกา



เมื่อเริ่มก่อร่างสร้างตัว ส.ส.ท. ซึ่งปัจจุบันใช้ตราหน้าจอว่า Thai PBS (Thai Public Broadcasting Service: TPBS) ก็เกิดมีเสียงโต้เถียงกันในหมู่นักวิชาการและนักวิชาชีพว่า ทำไมสื่อสาธารณะของไทยต้องอ้างสื่อสาธารณะต่างชาติมาเป็นตัวอย่าง คำตอบก็คือ ไม่มีสื่อสาธารณะแบบไทย ๆ เพราะการใช้ข้ออ้างแบบไทย ๆ เป็นวิธีการของคนซึ่งเกียจที่จะไม่ยอมรับวินัยวิชาชีพที่แตกต่างในการทำงานสื่อฯ ให้เป็นไปตาม ‘มาตรฐาน’ และ ‘คตินิยม’ แบบสื่อสาธารณะ

เราเห็นตัวอย่างมาแล้วของการใช้ข้ออ้างแบบไทย ๆ กับหลักการอื่น ๆ เช่น ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ซึ่งเนื้อแท้คือความพยายามที่จะไม่รับมาตรฐานที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย จนทำให้คำว่า ‘ไทย ๆ’ กลายเป็นคำพูดที่ ‘ติดลบ’ หรือ มีคุณค่าที่ ‘ต่ำกว่ามาตรฐาน’

คตินิยมและมาตรฐานความเป็นสื่อสาธารณะนั้นเป็นแนวคิดสากล เช่นเดียวกับความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น จึงไม่มีสื่อสาธารณะแบบไทย ๆ

ปัญหาของ ส.ส.ท. ก็คือจะใช้ ‘คตินิยม’ และ ‘มาตรฐาน’ ของความเป็นสื่อสาธารณะในการจัดการกับปัญหาความเป็น ‘ไทย ๆ’ อย่างไรมากกว่า

ยกตัวอย่าง เช่น เคยมีผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนสำนักหนึ่งสรุปว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งหนึ่งยอมรับว่า นักการเมืองโกงก็ได้ ขอให้เศรษฐกิจดีก็แล้วกัน เป็นต้น

คำถามคือ ทำไมสังคมจึงมีทัศนะส่วนใหญ่เป็นอย่างนี้

เป็นเพราะอิทธิพลของสื่อฯ ด้วยหรือเปล่า

อีกปัญหาหนึ่งที่ต้องขบคิดกันก็คือ จะใช้จินตนาการและพลังของความเป็นสื่ออย่างไรเพื่อให้สังคมลุกขึ้นมาเปลี่ยนความหมายของ ‘แบบไทย ๆ’ ที่ติดลบให้กลายเป็นคุณลักษณะที่เป็นบวก

กรณีที่สังคมไทยยอมรับสภาพให้นักการเมืองโกงได้ก็ควรจะเป็นประเด็นให้มีการตรวจสอบการทำงานของสื่อมวลชนไทยทั้งอุตสาหกรรมในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมาด้วยว่า มัน ‘ซำรุด’ ตรงไหน ที่ปล่อยให้สังคมถูกชักพาให้เตลิดมาได้ถึงขนาดนี้

เพราะทัศนะนั้นมันตรงกันข้ามกับอุดมการณ์ของนักวิชาชีพสื่อฯ ที่เคยอวดอ้างว่าเราเป็น ‘สุนัขเฝ้าบ้าน’ หรือเปล่า

เป็นไปได้หรือที่ในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา สื่อมวลชนไทยเราได้ละทิ้งหน้าที่ของตัวเอง ปล่อยให้สังคมถูกชักจูงให้หลงผิดว่าการมีนักการเมืองโกงประเทศชาติเป็นสิ่งที่ยอมรับกันได้ ทั้งนี้เพราะในโลกแห่งความเป็นจริงแล้ว คอร์รัปชันคือการเอาเปรียบฉ้อโกงประชาชนนั่นเอง ไม่น่าจะมีประชาชนที่โง่เขลาให้ถูกโกง

หรือนักการเมืองประสบความสำเร็จในการใช้สื่อฯ สร้างภาพลวงลวงให้ดูดีในระยะสั้นแต่จะนำไปสู่การล้มเหลว (failed state) ในระยะยาวหรือเปล่า

## ค่านิยมสาธารณะ

กิจกรรมพื้นฐานของสื่อฯ คือ ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ และให้ความบันเทิง ซึ่งบทบาทที่มากขึ้นของ



สื่อสาธารณะก็จะต้องใช้กิจกรรมทั้งสามนี้ในการเสริมสร้างค่านิยมสาธารณะ (public value) สี่ประการหลักให้แก่สังคมไทย ดังต่อไปนี้

### ๑. เสริมสร้างค่านิยมประชาธิปไตยที่รู้เท่าทัน

ด้วยการปรับความคิดของประชาชนให้เป็นพลเมืองคุณภาพ ให้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ โดยทำภารกิจให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่รอบด้าน หลากหลาย กลุ่มเล็ก เชื่อมโยง และสมดุล เปิดโอกาสให้มีการโต้เถียงกันอย่างมีวุฒิภาวะจากทุกกลุ่มความคิด เพื่อให้ประชาชนมีข้อสรุปที่สมเหตุสมผลในการตัดสินใจ ไม่ตกเป็นเหยื่อของกลุ่มแสวงหาอำนาจทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ และต้องเปิดพื้นที่ให้แก่ประชาชนที่ขาดโอกาสเคยถูกละเลย ให้ได้สิทธิ มีเสียงในฐานะพลเมืองที่เท่าเทียม

### ๒. เสริมสร้างค่านิยมสังคมอุดมปัญญาและการเรียนรู้

ด้วยการให้บริการที่หลากหลายทุกรูปแบบ ทางด้านให้ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ทั้งในระบบ นอกระบบ และทุกระดับอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่อยู่ชายขอบ ผู้ขาดโอกาส หรือกลุ่มคนที่สังคมไม่เหลียวแล สื่อสาธารณะมีหน้าที่ต้องพยายามกระตุ้นให้สังคมตื่นตัวเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่ต้องการสร้างทักษะให้ตนเอง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

### ๓. เสริมสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมและพลังสร้างสรรค์

ด้วยการสนับสนุนคนทำงานศิลปะที่หลากหลายรูปแบบ ให้สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ยกย่องสุนทรียะและความรู้สึกดี ๆ (uplifting) แก่ผู้ชม ผู้ฟัง และผู้ใช้สื่อหลากหลาย สื่อสาธารณะต้องมีความกล้าหาญกล้าเสี่ยงที่จะสร้างสรรค์รายการแหวกแนว แปลกใหม่ (ground breaking) มีความเป็นคนต้นแบบ (originality) สร้างความแตกต่าง เป็นโรงบ่มจินตนาการ และเป็นบ่อเพาะเลี้ยงศิลปินรุ่นใหม่ ๆ อีกทั้งต้องทำหน้าที่กระตุ้นเตือนให้ประชาชนเข้าใจคุณค่าและรักษามรดกทางศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ความเป็นไทย เก็บรักษาเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป

### ๔. เสริมสร้างค่านิยมสังคมชุมชน ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ

ด้วยการทำหน้าที่สื่อสารสร้างความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมในหมู่คนกลุ่มต่างๆ ของสังคม ที่อาจจะมีทั้งจุดร่วมและความแตกต่างหลากหลาย โดยใช้พื้นฐานของความอดกลั้น (tolerance) ที่จะรับฟังทัศนคติที่แตกต่างไม่ว่าจะด้วยอุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ หรือระดับการศึกษา อีกทั้งต้องกระตุ้นเตือนให้ชุมชนตระหนักถึงภัยในรูปแบบต่าง ๆ กันที่อาจจะสร้างความเสื่อมโทรมเสียหายให้แก่ครอบครัวหรือชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภัยที่อาจจะเกิดกับสิ่งแวดล้อม สุขภาวะ สถาบันทางสังคม สถาบันครอบครัว หรือความมั่นคงของมนุษย์โดยรวม ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติและ นานาชาติ

จะเห็นได้ว่าภารกิจในการเสริมสร้างค่านิยมสาธารณะหลักทั้งสี่ประการข้างต้นนั้น นับเป็นโจทย์ใหญ่ทีเดียว ลำพังสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งคงไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงได้โดยง่าย

หากจะทำหน้าที่ของสื่อสาธารณะให้ได้ประสิทธิภาพในฐานะเป็นสถาบันทางสังคม ก็จะต้องได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะ โดยได้รับทรัพยากรอย่างพอเพียงและมั่นคงในระยะยาว ไม่ต้องออกแสวงหากองทุนเงินเลี้ยงตัวเอง ทั้งนี้เพื่อจะได้ทุ่มเทพลังความคิดสร้างสรรค์ให้มีผลงานคุณภาพตามภารกิจและความคาดหวังของสังคม

ในขณะเดียวกันโดยยุทธวิธี สื่อสาธารณะจะต้องสะสมกำลังคนที่มีจินตนาการ เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีกับภาคประชาสังคมที่มีอุดมการณ์มุ่งรักษาผลประโยชน์สาธารณะมารวมพลังกัน พัฒนาทักษะในการทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าว



ภารกิจขนาดที่ว่าเป็นโจทย์ที่กว้างใหญ่มาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแนวทางในการทำงานเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามที่สังคมได้ตั้งความคาดหวัง

## คตินิยม มาตรฐาน และจรรยาบรรณ (Editorial Value and Standard)

อัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นความเป็นสื่อสาธารณะจะปรากฏชัดทั้งในเนื้อหาสาระ รูปแบบการนำเสนอ ลีลาท่าที แม้กระทั่งภาษาที่ใช้ ซึ่งผู้ชมผู้ฟังหรือผู้ใช้บริการจะเห็นความแตกต่างได้ (distinctiveness) ดังที่ได้ยกตัวอย่างกรณีการทำงานของ NHK ข้างต้น เป็นการทำงานตามคตินิยม มาตรฐาน จรรยาบรรณ และวินัยของสื่อสาธารณะ ซึ่งพอจะรวบรวมออกมาให้เป็นแนวทางได้ ดังนี้

- **หลักความถูกต้องเที่ยงตรง (Accuracy)**

มีการตรวจสอบข้อมูลอย่างชัดเจนอ้างอิงได้ ตรงไปตรงมา มีหลักฐานสนับสนุนไม่คาดเดา ไม่แต่งเติม ผู้ที่ให้ข้อมูลหรือแหล่งข่าวต้องเป็นผู้รู้จริง (authority) มีน้ำหนักอ้างอิงได้ ต้องรู้เท่าทันแยกแยะข้อกล่าวอ้างออกจากข้อเท็จจริง และมีกระบวนการจัดอันดับความสำคัญของแหล่งข่าว หรือผู้ให้ข้อมูลได้พึงระมัดระวังข้อมูลที่ตรวจสอบไม่ได้ ควรมีการขัง ดวง วัต ข้อมูล ก่อนนำออกเสนอ

- **หลักความไม่ลำเอียง (Impartiality)**

มีความหลากหลายรอบด้าน สมดุล ไม่มีอคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอธิบายเหตุการณ์ที่อื้อฉาว สลับซับซ้อน หรือในกรณีที่มีความคิดเห็นขัดแย้งแตกต่างกัน จะต้องเกื้อหนุนให้มีการอภิปรายกันอย่างรู้เท่าทัน (informed debate) และยุติธรรมสมน้ำสมเนื้อ ผู้เสนอรายการต้องพยายามแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น พึงหลีกเลี่ยงการสอดแทรกความรู้สึกส่วนตัวผสมลงไป เนื้อหาของข่าวหรือรายการประเภทข่าว หรือในประเด็นนโยบายสาธารณะ

- **หลักความเป็นอิสระและชื่อตรงต่อจรรยาบรรณ (Editorial Integrity and Independence)**

ต้องแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความเป็นอิสระจากกลุ่มการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มธุรกิจการค้าหรือกลุ่มพรรคใด ๆ ก็ตาม ต้องสร้างความไว้วางใจกับผู้ชมผู้ฟังได้โดยตลอดว่ารายการใด ๆ ก็ตามที่นำมาเสนอต่อสาธารณะนั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการขึ้นใจของกลุ่มผลประโยชน์ใด ๆ

- **หลักผลประโยชน์สาธารณะ (Serving Public Interests)**

การเสนอรายงานหรือรายการ จะต้องมุ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก จะต้องทำ การบ้าน มีความละเอียดถี่ถ้วนเข้าถึงแก่นแท้ของข้อมูลข่าวสารที่จะนำเสนอ จากนั้นก็นำเสนอออกไปอย่างผู้รู้จริง อธิบายเรื่องยาก ๆ ให้เข้าใจง่าย ที่สำคัญต้องมีความกล้าหาญที่จะตั้งคำถามตรวจสอบผู้มีอำนาจ เพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ

- **หลักความเป็นธรรมเสมอหน้า (Fair play)**

ประชาชนจะมีความไว้วางใจกับสื่อมวลชนที่ให้ความเป็นธรรมอย่างเสมอหน้า ทำงานอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมากับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแหล่งข่าว ผู้ตกเป็นข่าว ผู้ถูกกล่าวหา และผู้ร่วมรายการ ควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ

- **สิทธิเด็กและเยาวชน (Children)**

การทำงานของสื่อสาธารณะจะต้องตระหนักถึงความอ่อนไหว และสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ต้องเคารพ



สิทธิเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอภาพ ข่าว หรือ รายการใด ๆ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด ต่อเด็ก ๆ เยาวชน และสถาบันครอบครัว ทั้งในเรื่องการสร้างแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม หรือการชี้้นำให้เกิดการ ฟุ้งเฟ้อ ลอกเลียนแบบ ที่ไร้สาระ

● **หลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคล (Human Dignity and Privacy)**

ผู้ผลิตรายการและผู้รายงานข่าวของสื่อสาธารณะจะต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิภายในครอบครัว ยกเว้นกรณีมีความจำเป็นต้องเปิดโปงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อ ปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ

● **หลักการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงหรือเหตุร้ายแรง (Harm and Offence)**

การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนต้องมุ่งสะท้อนภาพความเป็นจริงรอบตัว บางครั้งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ บางครั้งมาจากฝีมือมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียหรือความเจ็บปวด ดังนั้น ในการสะท้อนภาพ ความเป็นจริงดังกล่าว จะต้องทำอย่างมีมารยาท มีรสนิยม มีการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิในการแสดงออก สิทธิ ในการรับรู้ข่าวสาร และหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ต้องทำงานอย่างตรงไปตรงมา โดยคำนึงถึงความรู้สึกอ่อนไหว ของเด็กเยาวชน ของผู้ชมผู้ฟังและพยายามให้ภาพใหญ่ (bigger picture) ระมัดระวังในการชักจูงผู้ชมผู้ฟังให้ เกิดความรู้สึกเกินจริงหรือน้อยกว่าความเป็นจริง

● **หลักการเสนอเหตุการณ์ปะทะจลาจล สงคราม และก่อการร้าย (Riot, Protest, War, Violence, Terrorism)**

การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะต้องสร้างความมั่นใจให้ผู้ชมและผู้ฟังว่า ผู้สื่อสารทำหน้าที่รายงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เทียบตรงเชื่อถือได้ ไม่ตกเป็นเครื่องมือของการใส่ร้ายป้ายสี โดยต้องระลึกเสมอว่า สาระ สำคัญที่จะทำให้ผู้ชมผู้ฟังเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยภาพรวม ก็คือการแจกแจงบริบท ภูมิหลังของเหตุการณ์ และการวิเคราะห์ตามเนื้อหาโดยไม่เข้าข้างฝ่ายใด สะท้อนความคิดเห็นที่หลากหลาย รอบด้านเชื่อมโยง และสมดุล พยายามเสนอข้อมูล ความคิดเห็น ความรู้และให้ตัวอย่าง เพื่อให้สังคมหาทางออก ส่วนการรายงานเหตุการณ์ รุนแรง ความสูญเสีย บาดแผลความเจ็บปวด ฟุ้งระมัดระวังมิให้การทำงานของสื่อสารกลายเป็นตัวขยายให้ เพิ่มความรุนแรงเสียเอง ขณะเดียวกันก่อนที่จะเสนอภาพหรือเสียงจะต้องคำนึงถึงความรู้สึกและขวัญของผู้ชม ผู้ฟังที่หลากหลายต่างวุฒิภาวะด้วย

● **หลักการยอมรับการตรวจสอบ (Accountability)**

การทำหน้าที่ของสื่อสาธารณะต้องดำเนินไปอย่างโปร่งใส ตรงไปตรงมา โดยมีมาตรฐานและ แนวทางที่ประกาศไว้สำหรับการตรวจสอบจากสาธารณะ หากมีข้อผิดพลาดประการใดก็ควรยอมรับผิดและเรียน รู้จากความผิดพลาดนั้นโดยเร็ว นำมาพัฒนากระบวนการทำงานเพิ่มมาตรฐานให้สูงขึ้นตามลำดับ การยอมรับการ ตรวจสอบเป็นวิธีการสำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาจากสาธารณะ (public trust)

## สื่อสาธารณะของไทย

หลักการสำคัญ ๆ ของสื่อสาธารณะดังที่กล่าวข้างต้นมีบัญญัติไว้เป็นสาระสำคัญในพระราชบัญญัติก่อตั้ง ส.ส.ท. ซึ่งถ้าหากอ่านทบทวนดูแล้วจะเห็นว่าเป็นกฎหมายที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า radical & progressive สะท้อนเจตนารมณ์ของสังคมไทยที่อยากให้มีสถาบันสื่อสาธารณะที่เป็นอิสระจากอำนาจการเมืองและกลไกตลาด ทำงานตามภารกิจของสื่อฯ ที่มากกว่าเป็นเพียงแค่สถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่ง



ส.ส.ท. เป็นสื่อมวลชนแห่งเดียวในประเทศไทย ที่กฎหมายบัญญัติให้มีกระบวนการกำหนดจริยธรรม และแนวปฏิบัติวิชาชีพสื่อฯ ที่กว้างและหนาตามหลักคตินิยมและมาตรฐานสากลของสื่อสาธารณะ โดยรวมเอา หลักการของการทำงานสื่อฯ ในภาวะขัดแย้งรุนแรง (Conflict Sensitive Journalism) ไว้ด้วย หลักการนี้เป็น แนวคิดที่สถาบันวารสารศาสตร์ระดับโลกหลายแห่งกำลังผลักดันให้สื่อฯ ทั่วโลกนำไปเป็นแนวทาง

อาจจะมีผู้ที่ตั้งข้อสังเกตว่าทำไมสื่อสาธารณะจึงต้องมีจริยธรรมและแนวปฏิบัติที่มากมายกว่าสื่อฯ ทั่ว ๆ ไป

คำตอบง่าย ๆ ก็คือ เพราะใช้เงินภาษีประชาชน เป็นสื่อที่ได้รับการจัดหาเงินทุนโดยตรงจากสาธารณะ ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยในการหาเงินเหมือนสื่อฯ ที่ต้องต่อสู้แข่งขันในตลาดทุนนิยม

นอกจากนั้นกฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้มีการสร้างกลไกการตรวจสอบจากสาธารณะ เช่นกระบวนการ รับเรื่องราวร้องเรียนจากผู้ชมผู้ฟัง และการก่อตั้งสภาผู้ชมผู้ฟัง ซึ่งถือเป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย และในประชาคมอาเซียนก็ว่าได้ ที่มีการออกกฎหมายสื่อมวลชนลักษณะอย่างนี้

นับตั้งแต่การก่อตั้ง ซึ่งออกจะทุลักทุเล และการทำงานที่แกว่งไปแกว่งมาในช่วงสามปีที่ผ่านมา เพราะ ปัญหาการจัดการภายใน และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในหมู่ผู้บริหารและทีมงานชุดต่าง ๆ ที่ยังไม่ลงตัว เนื่องจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่เป็นเรื่องยาก ทำให้สังคมภายนอกมองดู ส.ส.ท. เหมือน 'สัตว์ประหลาด ในวงการสื่อ' ยังไม่ปรากฏอัตลักษณ์ที่ชัดเจน แต่ความตั้งใจและความพยายามทำงานอย่างทุ่มเทของทีมงานชุดต่าง ๆ รวมทั้งผลงานจากผู้ผลิตอิสระทั้งรายย่อยและรายใหญ่ ที่มุ่งสนองต่อความคาดหวังของสังคม ก็เริ่มทำให้สถานการณ์ภายในค่อย ๆ ลงตัวและมีความชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ

บัดนี้ พอมีเค้าว่า ส.ส.ท. เริ่มจะตั้งหลัก และกำลังก้าวเดินไปข้างหน้า เห็นได้จากถ้วยรางวัลเกียรติยศ ที่ได้รับจากสถาบันทางภาครัฐ เอกชน และสมาคมวิชาชีพสื่อฯ รับรองผลงานต่าง ๆ ของ ส.ส.ท. ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานทางด้านส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม มรดกของชาติ สถาบันครอบครัว สถานภาพสตรี การศึกษา และงานข่าวสืบสวนสอบสวน ทั้ง ๆ ที่ ส.ส.ท. เป็นหน่วยงานสื่อมวลชนที่เพิ่งก่อตั้งมาได้เพียงสามปี เรียกว่ามีผลงานไม่น้อยหน้าเมื่อเทียบกับสื่อโทรทัศน์อื่น ๆ ที่อยู่ใต้วงการมาแล้วหลายสิบปี

ความสำเร็จนี้มีพลังหนุนเสริมจากภาคีพันธมิตรในภาคประชาสังคม และผู้ผลิตงานสื่อฯ ที่มีอุดมการณ์ ใกล้เคียงกับ ส.ส.ท.

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ติดตามผลงานของ ส.ส.ท. จำนวนหนึ่งเห็นว่าผลงานหลายสิ่งหลายอย่าง ยังไม่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ นโยบาย แนวทางปฏิบัติ และวินัยของสื่อสาธารณะตามที่ได้ประกาศไว้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ฝ่ายบริหารและทีมงานชุดต่าง ๆ ของ ส.ส.ท. ต้องหมั่นถามตัวเองตลอดเวลาว่า มีความชัดเจนในสาระสำคัญของสื่อสาธารณะอย่างทั่วถึงและตรงกันหรือไม่

ทั้งนี้ จะได้มีการปรับกระบวนทัศน์ แล้วเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานเพื่อสร้างดีเอ็นเอ ของสื่อสาธารณะ ที่มีพลัง แล้วสร้างผลงานที่ออกมาส่งแรงกระเพื่อมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยให้เพิ่มคุณภาพคุณธรรม (ที่ไม่ใช่แบบไทย ๆ)

แล้วพิสูจน์ตัวเองว่า ส.ส.ท. เป็นสถาบันทางสังคมที่มากกว่าเป็นเพียงสถานีโทรทัศน์อีกแห่งหนึ่ง

